

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR

UNIVERSITY OF SZEGED
FACULTY OF ECONOMICS
AND BUSINESS ADMINISTRATION

MŰHELYTANULMÁNYOK

DISCUSSION PAPERS

MT-GTKKK – 2014/3

Képességek vagy eszközök?
Városfejlesztési dokumentumok elemzése

GÉBERT JUDIT – ELEKES ZOLTÁN – BAJMÓCY ZOLTÁN – DOMBI JUDIT

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR

6722 Szeged, Kálvária sgt. 1. Telefon: 62/ 546-907

<http://www.eco.u-szeged.hu/>

Szerkesztőbizottság:

Voszka Éva (elnök)
Dinya László
Farkas Beáta
Hetesi Erzsébet
Kotosz Balázs
Kovács Péter
Lengyel Imre

Műhelytanulmányok

MT-GTKKK – 2015/3

A Műhelytanulmányok sorozat célja a Gazdaságtudományi Karon születő kutatási eredmények gyors közzéje és vitára bocsátása. A sorozatban megjelent tanulmányok további tudományos közlemények anyagául szolgálhatnak.

Szerzők

Gébert Judit, tudományos segédmunkatárs. Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar Kutatóközpont. E-mail: gebort.judit@eco.u-szeged.hu

Elekes Zoltán, egyetemi tanársegéd. Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar, Közgazdaságtani és Gazdaságfejlesztési Intézet. E-mail: elekes.zoltan@eco.u-szeged.hu

Bajmócy Zoltán, egyetemi docens. Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar Kutatóközpont. E-mail: bajmocyz@eco.u-szeged.hu

Dombi Judit, PhD hallgató, Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar Közgazdaságtani Doktori Iskola E-mail: judit.dombi@eco.u-szeged.hu

Jelen tanulmány az OTKA K-109425 projekt keretében készült: A helyi gazdaságfejlesztés megalapozása a képességszemlélet segítségével. Köszönettel tartozunk Bacsa Tamásnak, Habsz Lillának, Papp Zsaklinának, és Urbán Ákosnak.

ISBN: 978-963-306-402-3

ISSN: 2061-5353

Szeged, 2015.

Kiadja:

Szegedi Tudományegyetem
Gazdaságtudományi Kar

Képességek vagy eszközök?

Városfejlesztési dokumentumok elemzése

Bevezetés

Műhelytanulmányunkban egy nagyobb kutatási projekt - A helyi gazdaságfejlesztés megalapozása a képességszemlélet segítségével¹ - részeredményeit mutatjuk be. A kutatási projekt legfőbb célja, hogy újfajta elméleti megalapozását adja a helyi gazdaságfejlesztésnek. A Nobel-díjas Amartya Sen munkássága nyomán körvonalazódó képességszemléltre támaszkodva vizsgáljuk meg, hogy miként lenne megadható a helyi gazdaságfejlesztés célja, milyen információk szükségesek a helyi fejlesztési döntések kialakításához és milyen döntéshozatali eljárások segítségével hozhatók meg a helyi fejlesztési döntések.

Korábbi műhelytanulmányokban összefoglaltuk kutatásunk elméleti részének eredményeit (Bajmócy et al. 2014; Gébert 2014; Málóvics et al. 2014). Kutatásunk empirikus része során két alapvető kérdés megválaszolásához kívánunk hozzájárulni. Első kutatási kérdésünk arra vonatkozik, hogy a képességszemlélet alapján hogyan értékelhető a hazai helyi fejlesztési folyamatok *információs bázisa*. Másik kutatási kérdésünk pedig a hazai helyi fejlesztési folyamatok *döntéselőkészítési és döntéshozatali eljárásainak* értékelésére irányul a képességszemlélet talaján állva. Jelen tanulmányban elsősorban az utóbbi kérdés megválaszolására törekszünk dokumentumelemzés segítségével.

Az empirikus kutatásnak különös aktualitást ad, hogy 2013 és 2014 során valamennyi hazai megyei jogú város felülvizsgálta legfontosabb fejlesztési dokumentumait. E felülvizsgálatra a regionális operatív programok biztosították a forrást és egyben ez szabta meg a tervek készítés időbeni ütemezését is. 2013 során mind a 23 hazai megyei jogú város közgyűlése elfogadta a tervek felülvizsgálatával kapcsolatos partnerségi eljárás szabályait.² Majd 2014 során elfogadásra kerültek az új Városfejlesztési koncepciók (VFK) és Integrált településfejlesztési stratégiák (ITS).³ Mindez alapot adott arra, hogy átfogó képet nyerjünk a hazai nagyvárosok fejlesztési folyamatokról.⁴

¹ OTKA K-109425

² A 314/2012. (XI. 8.) Kormányrendelet értelmében készített Partnerségi Egyeztetési Tervek (PET).

³ Ezek célját és kötelező tartalmi elemeit az 1997. évi LXXXVIII. tv. a 314/2012. (XI. 8.) Kormányrendelet szabályozza. Ezen kívül Nemzeti Fejlesztési és Gazdasági Minisztérium Városfejlesztési Kézikönyvben részletezte a településekkel szembeni pontos elvárásokat (NFGM 2012).

⁴ Projektünkben a fejlesztési dokumentumok vizsgálata nem terjedt ki Budapestre. A fővárosra a megyei jogú városokétól eltérő szabályok vonatkoznak.

Elemzési keret, kutatás módszertana

Első lépésben – a korábbi műhelytanulmányok eredményeire építve (Bajmócy et al 2014, Gébert 2014, Málovics et al. 2015) – a képességszemlélet alapján *elemzési keretet* állítottunk fel (1. ábra). Az elemzési keret a képességeket (az értékes cselekedetek és létállapotok elérésére való tényleges lehetőséget) állítja a középpontba.

1. ábra: Elemzési keret: a képességekre irányított figyelem

Forrás: saját szerkesztés

Ennek kapcsán *egyrészt* vizsgálja azt, hogy a fejlesztési folyamat során hogyan jelenik meg a képességszemlélet alapján korábban azonosított három fókuszpont (Bajmócy et al. 2014, Gébert 2015): (1) az értékes cselekedetek és létállapotok, (2) az eszközök és használatuk, illetve (3) a tényleges hatások és a visszacsatolás.

Másrészt különös hangsúlyt szentelünk a cselekvésre való lehetőség (agency) vizsgálatának. Ennek oka, hogy a képességszemléletben kiemelt jelentősége van annak, hogy *az egyén a fejlődési folyamat aktív alakítója* lehessen, hogy tényleges lehetősége legyen saját ügyeinek tevékeny előmozdítására, arra, hogy megválassza, milyen életet akar élni (Sen 1995; Robeyns 2005). Ez tulajdonképpen egy speciális képessége (lehetősége) az egyénnek,

amelynek révén előmozdíthatja más, számára értékes célok elérését.⁵ A képességszemlélet tehát aktív cselekvőként tekint az érintettekre és nem a fejlesztés passzív befogadjaként.

A cselekvésre való lehetőség vizsgálata során három fő szempontra fókuszáltunk: (1) a részvétel kereteire: milyen térben történik a részvétel⁶, (2) a részvétel mélységére, azaz, hogy milyen mértékben ruházta fel valódi hatalommal az érintetteket a folyamat,⁷ és (3) mennyiben tér el a különböző szereplők részvételi lehetősége egymástól.⁸

A kutatás módszerei

A képességszemlélet a helyi fejlesztési folyamatok kapcsán a legitim érintetti szempontok sokaságára és ezek nyílt megvitatásának jelentőségére hívja fel a figyelmet. Ezen elméleti alapállás során különös jelentősége van a megértő / feltáró módszereknek, illetve a kritikai értékelést nyújtó kutatási megközelítéseknek.

Ennek megfelelően munkánk során *kvalitatív módszerekre* építettünk: egyrészt kvalitatív dokumentumelemzést végeztünk, másrészt érintetti interjúkat készítettünk négy kiválasztott településen.

A *dokumentumelemzés* során a fejlesztési dokumentumok tartalmáról, az általuk kijelölt fejlesztési keretről és a szövegek mögöttes tartalmáról nyerhetünk képet. 23 hazai megyei jogú város esetén elemeztük:

- a 2014 során elfogadott városfejlesztési koncepciókat (VFK),
- a 2014 során elfogadott integrált településfejlesztési stratégiákat (ITS),
- a VFK és ITS tervezési folyamatához kapcsolódó, 2013 során elfogadott Partnerségi Egyeztetési Terveket (PET), illetve
- az ezek elfogadásához kapcsolódó közgyűlési ülések jegyzőkönyveit.

Mindez megközelítőleg 7700 oldalnyi szöveg feldolgozását jelentette. Ennek megfelelően a szövegek tömörítésére és elemzési céljainknak megfelelő átstrukturálására volt szükség. Ehhez az *1. ábrán* bemutatott empirikus kutatási fókusszal összhangban elemzési

⁵ Bár Sen korai munkái gyakran elkülönítve tárgyalják a képesség (capability) fogalmát és saját céljaink előmozdítását (agency), a későbbi munkáiban egyértelművé teszi, hogy az utóbbi egy speciális „meta-képesség” (Crocker – Robeyns 2010).

⁶ Itt alapvetően Gaventa (2006) hatalom-kocka koncepcióját vettük alapul.

⁷ Itt elsősorban Arnstein (1969) „részvételi létra” megközelítésére építünk.

⁸ Ennek kapcsán pedig Maier (2001) megközelítésére építünk, ami a hatalmi központtól való távolságot használta az érintettek csoportosítására.

keretet állítottunk fel.⁹ Az elemzési keret segítségével a szöveget a számunkra releváns részekre redukáltuk, miközben átszövegezést nem végeztünk rajta.

Így városonként kb. 4-6 oldalnyi szövegre redukáltuk a PET és kb. 15-25 oldalra a VFK és az IVS tartalmát. Az így létrejött szövegeket, az egyes kutatási lépések során, különböző szöveg- és diskurzuselemzési technikákkal dolgoztuk fel:

- kvalitatív tartalomelemzés,
- narratíva elemzés, és
- kritikai diskurzuselemzés.

Bár a tartalomelemzés eredendően kvantitatív szövegelemzést jelöl, az utóbbi időben e területen is megjelentek a kvalitatív módszerek is. Ennek megfelelően, tág értelemben, bármely olyan szövegelemzési módszert *tartalomelemzésnek* nevezhetünk, amelyek a tartalom valamiféle kategorizálására törekszenek (Titscher et al. 2000). Esetünkben a tartalomelemzés azt a célt szolgálta, hogy a szöveg tartalmát a képességszemlélet alapján felállított kategóriákba soroljuk, és a szerint rendezzük újra. Például a fejlesztési elképzelésekre vonatkozó részeket az eszköz, átváltási tényező, értékes cselekedetek és létállapotok kategóriákba rendezzük és ebből vonjunk le következtetéseket. Avagy a részvételre vonatkozó tartalmi elemeket hozzáilleszük az elméleti modellekhez.

A tartalomelemzés azonban nem nyújt átfogó képet a szöveg mély rétegeiről, így célszerűnek látszott ezt *narratíva elemzéssel* kiegészíteni. A képességszemlélet abból indul ki, hogy a közösségi döntéshozatal során az érintettek mások véleményét megismerve tudják felelős módon saját álláspontjukat kialakítani a nyílt társadalmi vitákban (Sen 2003). Ebből következőleg az érintetti szempontok sokaságát fogadhatjuk el legitimnek. A dokumentumelemzés e tekintetben a tervezői oldal szempontjainak mélyebb megismerését teszi lehetővé.¹⁰

A narratíva elemzés abból indul ki, hogy a szövegek egy felszíni és egy mélyrétegre bonthatók, amely utóbbinak azonban nem evidens módon látható (Titscher et al. 2000). A mélyréteg egy koherens „történet”, amely a valódi jelentést hordozza. Esetünkben a narratíva elemzés azt teszi lehetővé, hogy feltárjuk a fejlesztési dokumentumok szerint valójában mi is a helyi fejlesztés (miért íródnak a fejlesztési dokumentumok, valójában mire irányulnak, kik a fejlesztési folyamat résztvevői és mit is jelent a részvétel).

⁹ Az elemzési keretet az 1. és 2. melléklet mutatja be.

¹⁰ Amelyet aztán az interjúzás egészít ki számos további érintetti szemponttal.

A képességszemlélet érvei szerint a szereplők fejlesztési folyamatban való aktív részvétele önmagában is értékkel bír; függetlenül annak instrumentális hasznától (Sen 2003). Így a részvétel gyakorlati nehézségei nem legitimálhatják a széles körű részvétel hiányát (Bajmócy és Gébert 2014). Ezzel együtt a részvétel a gyakorlatban nem problémamentes, a különböző szereplőknek jellemzően nincs azonos lehetősége a folyamatok érdemi befolyásolására, érdekeik és értékeik megjelenítésére. Ez még azon technikák esetén is igaz, amelyek a korábbi módszerek problémáiból kiindulva, kifejezetten az érdemi, deliberatív részvételt célozzák (Málovics et al. 2014).

Így nagyon lényegi kérdés, hogy ki és milyen módon vesz részt a fejlesztési folyamatban; más oldalról ki és miért marad ki, milyen mechanizmusok következményeképp. E kérdés strukturálását segíti módszertani oldalról a *kritikai diskurzuselemzés*. A kritikai elméletekben gyökerező és Foucault gondolataira jelentősen építő megközelítés a nyelvhasználatot mint társadalmi gyakorlatot értelmezi (Titscher et al. 2000). A diskurzus nem egyszerű leképzése a vizsgált folyamatoknak, hanem önállóan is elemzendő, hiszen kijelöli a vizsgálható tárgyak, az észlelhető problémák és a felvethető megoldási javaslatok és egyáltalán az igazságként elfogadható érvek körét. A diskurzus ilyen módon társadalmi termék, társadalmi viszonyokat tükröz és keletkeztet (Foucault 1978; Habermas 1991).

A kritikai diskurzuselemzés a diskurzust a hatalom fogalmával köti össze. A korábbiakból következő módon a kérdés számára, hogy ki fekteti le a diskurzus kereteit (diskurzus felett gyakorolt hatalom) és a lefektetett keretek milyen elnyomási mechanizmusokat kódolnak (diskurzuson keresztül gyakorolt hatalom).

Kutatásunk szempontjából ennek különösen a cselekvésre való lehetőség vizsgálatakor van jelentősége. E módszertani megközelítés jól strukturálja azon érdeklődésünket, hogy a fejlesztési folyamat során hogyan valósul meg az érintettek részvétele. Ki és hogyan fekteti le a részvétel kereteit és a lefektetett keretek milyen részvételt tesznek lehetővé. Ugyanakkor a kritikai diskurzuselemzés teljes folyamatát (a szöveg, az interpretációk és a társadalmi gyakorlat összekötését) a dokumentumelemzés csak az interjúkkal kiegészítve teszi lehetővé.

Műhelytanulmányunkban az elemzési keret képességek oldalára fókuszálunk. Bemutatjuk, hogy a dokumentumelemzés alapján, hogyan jelennek meg a (1) az értékes cselekedetek és létállapotok, (2) az eszközök és használatuk, illetve (3) a tényleges hatások és a visszacsatolás szempontjai. Az elméleti háttért követően műhelytanulmányunk ennek a három fókuszpontra megfelelően épül fel.

Értékes tevékenységek/létállapotok

A képességszemlélet alapján felállított normatív helyi gazdaságfejlesztési modell alapján a helyi gazdaságfejlesztés folyamatának az első lépése a helyi lakosság számára értékes tevékenységek/létállapotok meghatározása (Gébert 2015). A kijelölt értékes tevékenységek/létállapotok jelentik a helyi gazdaságfejlesztés *célját*. A helyi gazdaságfejlesztés képességszemlélet alapú elmélete többek között abban tér el a főáramú megközelítésektől, hogy nem a reáljövedelem a célja, hanem a tényleges emberi fejlődés. Vagyis az, hogy a helyben élő lakosok ténylegesen mit tudnak megtenni, illetve mivé tudnak válni (Sen 2003). Ilyen például az egészségesnek lenni, vagy a tanulni lenni létállapot.

Ahogy már a kutatáshoz tartozó több műhelytanulmányban is kifejtettük, ennek azért van jelentősége, mert bizonyos eszközök (például iskolák megléte) még nem biztosítja, hogy az emberek el tudják érni a kitűzött célokat. Tulajdonképpen ahhoz az eszközökön kívül személyes tulajdonságok és külső tényezők szerencsés együttállása szükséges. Ezért, ha a helyi gazdaságfejlesztés kizárólag az eszközök, például a reáljövedelemre koncentrál, akkor figyelmen kívül hagyja, hogy azokat az eszközöket milyen körülmények között lehet használni.

Az elemzési keret „Értékes cselekedetek és létállapotok meghatározása” című részében elsősorban arra vagyunk kíváncsiak, hogy vajon milyen célokat állapít meg a helyi gazdaságfejlesztés gyakorlata? Ezek a célok vajon tevékenységek/létállapotok-e, vagy inkább eszközök? Az elmélet alapján a hipotézisünk a következő:

H1: A helyi fejlesztési dokumentumok elsősorban a konvencionális/főáramú gazdaságfejlesztési elméleten alapulnak és annak a kifejezéstárát használják.

H2: A helyi fejlesztési dokumentumokban a kijelölt célok a képességszemlélet fogalmai szerint tulajdonképpen eszközök, vagyis az emberi fejlődés eszközei.

Amikor a célokkal kapcsolatban vizsgálódunk, akkor elsősorban a fejlesztési dokumentumok jövőképpel, célokkal, horizontális célokkal kapcsolatos részeit elemeztük. A 314/2012. (XI. 8.) Kormányrendelet mellékletében szabályozza, hogy milyen célokat kell a fejlesztési dokumentumoknak nevesítenie: a TFK esetében jövőképet, átfogó célokat, részcélokat és településrészi fejlesztési célokat határoz meg; az IVS esetében stratégiai fejlesztési célokat, tematikus és területi célokat nevez meg.

A jövőképek elemzése során arra törekedtünk, hogy beazonosítsuk a jövőképek tipikus elemeit, vagyis milyen tipikus célok jelennek meg a fejlesztési dokumentumokban. A megyei jogú városok jövőképeinek az elemeit az 1. táblázat tartalmazza. Az elemek felsorolása nem teljes, ugyanis a táblázatból kimaradtak azok a célok, amelyek kizárólag egyetlen város jövőképében voltak megtalálhatóak. A táblázat alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy van néhány tipikus elem, amely szinte minden város jövőképében megtalálható: ilyen a „térségi központtá válás/maradás”, „versenyképes gazdaság” és az „innovációra építés”. Hangsúlyos elemek volt még a „helyi kulturális értékekre való építés”, a „népességvonzás” és a „befogadó város” (bármint is jelentsen a „befogadó” kifejezés).

Ahogy azt előző munkáinkban is kifejtettük, a képességszemlélet alapú helyi gazdaságfejlesztés szerint olyan folyamatok, jellemzők, mint versenyképesség, vagy innováció csupán eszközei a jól-lét¹¹ előteremtésének, de nem céljai. A jövőképek elemeit vizsgálva ezért arra a következtetésre jutottunk, hogy a jövőképek elsősorban a jól-lét eszközeire fókuszálnak és nem a céljaira.

Csupán három olyan elemet találtunk, amely tevékenységként/létállapotként van megfogalmazva: „részt venni az oktatásban”, a „jó lakókörnyezetben élni” és „egészségesnek lenni”. Három olyan elem is szerepel a táblázatban, amelyek tartalmuktól függően akár lehetnének tevékenységek/létállapotok, vagy legalábbis fontosnak tartott értékek¹². Ilyen az „együttműködés”, „kötődés” és az „esélyegyenlőség”. Azonban ezek a dokumentumok nem, vagy csak nagyon kevéssé fejtik ki, hogy mit értenek ezek alatt a fogalmak alatt, ezért nem tekinthetőek szigorúan vett tevékenységnek/létállapotnak.

A vontakozó Kormányrendeletnek megfelelően a célok különböző hierarchiába vannak rendezve. A legtöbb dokumentum követte ezt a felépítést. A célok tartalmáról általában elmondható, hogy a jövőkép elemeire épülnek. A célként meghatározott mondatok általában kifejtik, egész mondatokba rakják a jövőképben hangoztatott fogalmakat.

Összességében a megyei jogú városok célrendszerének felépítése nem egységes. Egy város célrendszerén belül visszatérnek ugyanazok a célok, ami átláthatatlanná teszi a célokról szóló részeket. Egyes városok más-más típusú célokat neveznek meg átfogó, stratégiai, horizontális stb. célként. Például Érd esetében specifikus cél a környezetminőség javítása, ezzel szemben Dunaújváros esetében az átfogó célok közé van sorolva. Ezért a célrendszer

¹¹ Ugyan a magyar helyesírás azt követelné meg, hogy a jól-lét kifejezést kötőjel nélkül írjuk (jóllét), azonban mi szándékosan használjuk a kötőjeles verziót, hogy hangsúlyozzuk a jólét és a jól-lét fogalmi közötti különbséget (lásd Gébert 2015).

¹² Az „érték” kifejezés alatt tág értelemben vett preferenciát értünk ebben a tanulmányban, amely a világ egy állására (*state of affairs*) vonatkozik és valamifajta morális kellést fejezt ki. Ilyen lehet például az esélyegyenlőség vagy fenntarthatóság.

kezelése nem egységes a vizsgált városok fejlesztési dokumentumaiban. Ennélfogva az érdemi összehasonlításuk nehézkes.

Azonban érdemes összehasonlítani a horizontális célok elemeit (2. táblázat). Tíz városnak nincsenek horizontális céljai. Egy város (Szolnok) pedig az átfogó célokra utal vissza a horizontális célok említésekor. A maradék 12 városból a három legtöbbet emlegetett horizontális cél a „Fenntarthatóság”, a „Kohézió” és az „Esélyegyenlőség”. Többen nevezték meg a „Partnerség”-et és az „Integrált szemlélet”-et is. Tehát horizontális célként a fejlesztési dokumentumok alkotói általában értéket neveznek meg. Azonban ezekre a fogalmakra is igaz, hogy a dokumentumok vajmi keveset foglalkoznak ezeknek a meghatározásával.

Az elemzési keretben kíváncsiak voltunk arra, hogy milyen „buzzword”-ök találhatóak ezekben a szövegekben (3. táblázat). A „buzzword” szó alatt olyan kifejezést értünk, amelyet a dokumentumban többször hangoztatnak általában célként, fontos értéként, vagy követendő mintaként kerül szóba. Vagyis egyfajta jelszóként szolgál, amelyet az adott város gazdaságfejlesztése „zászlóra tud tűzni”.

Habár – mint minden kvalitatív kutatásban – az elemzőnek kiemelten fontos szerep jutott a buzzword-ök meghatározásában. Elemzőnként eltér, hogy egy szövegben ki, mit érez buzzword-nek ezért az ebből levonható következtetések nagyon korlátosak. A dokumentumelemzés alapján a két legfontosabb buzzword az „innováció” és az „életminőség” voltak. Többen fontosnak tartották az „életerős város”, a „társadalmi befogadás”, az „intelligens” és a „smart city” fogalmait is.

Az „Értékes tevékenységek/létállapotok” című rész elemzése alapján a hipotéziseinket elfogadjuk. Vagyis a helyi fejlesztési dokumentumok célként olyan dolgokat neveznek meg, amelyek a képességszemlélet alapú elemzési keretben csupán a jól-lét előállításának eszközei, de nem a jól-lét elemei.

A helyi fejlesztési dokumentumok nyelvezete a főáramú, vagy konvencionális helyi gazdaságfejlesztési zsargont használja, amelyben a helyi gazdaságfejlesztés célja az életminőség, eszköze a versenyképesség és az innováció. A környezeti vagy társadalmi fenntarthatósággal kapcsolatos célok/értékek inkább kiegészítő, mellékes szerepet töltenek be. Ennélfogva a második hipotézist is elfogadjuk.

Eszközök és használatuk

Az „Eszközök és használatuk” című rész az elemzési keretben a képességszemlélet alapú helyi gazdaságfejlesztési stratégia második lépcsőjére vonatkozik: az eszközök értékelésére és

célokhoz való rendelkezésére. A normatív keret szerint az értékes tevékenységek/létállapotok meghatározása után a helyi gazdaságfejlesztés feladata, hogy beazonosítsa a rendelkezésre álló eszközöket, azokat célokhoz rendelje és információt szerezzen a lehetséges átváltási tényezőkről, amelyek a használat során felmerülhetnek (Gébert 2015).

Ugyanakkor ebben a részben a helyi gazdaságfejlesztés információs bázisára is kíváncsiak voltunk. Az eszközöket tekintetében ez azt jelenti, hogy a gazdaságfejlesztési stratégia milyen módszereket alkalmaz a helyzet (a rendelkezésre álló eszközök és átváltási tényezők) felmérésére, milyen információforrásokra támaszkodik ennek kapcsán.

A képességszemlélet alapú helyi gazdaságfejlesztés egyik fontos elvárása, hogy az információs bázis lehetőség szerint ne legyen szűk, vagyis minél szélesebb, annál jobb. Ennek az az oka, hogy az eszközök használatával kapcsolatos információk a helyi lakosság kezében *szétszórtan* vannak jelen, ennél fogva a pusztán központi adatokra, statisztikákra alapozott helyi gazdaságpolitika nem eléggé megalapozott.

A vonatkozó Kormányrendeletben meghatározott kötelező tartalmak közül leginkább a TFK „A stratégiához és a településrendezési eszközök készítéséhez szükséges társadalmi, gazdasági és környezeti adatok meghatározása” című fejezete és az IVS „A megvalósítást szolgáló beavatkozások” című fejezete tartozik ide.

Az előző fejezetben megállapítottuk, hogy ezek a dokumentumok alapvetően a konvencionális helyi gazdaságfejlesztési elméletre támaszkodnak. A helyi gazdaságfejlesztés konvencionális modelljének pedig alapvetően szűk az információs bázisa (Bajmócy et al. 2014; Gébert 2015). Ebből az következik, hogy:

H3: A fejlesztési dokumentumok helyzetelemző része szűk információs bázisra támaszkodik.

A legtöbb város (13) SWOT-analízis segítségével mutatta be a település helyzetét. Általában mind városi, mind városrészi SWOT-analízis található a fejlesztési dokumentumokban. A fennmaradó kilenc város pusztán leírással, vagy leíró statisztikával jellemezte a jelenlegi helyzetet. Öt város (Eger, Miskolc, Sopron, Szeged és Tatabánya) fejlesztési dokumentumaiban találtunk a SWOT-analízisen túl más típusú helyzetelemző eszközök használatát. Mint például: problémafa, célfa, hozzárendelési mátrix, érdekcsoport-elemzés vagy problématerkép. Természetesen a helyzetelemzés módszertanának megválasztása önkényes, mindegyik módszernek megvannak az előnyei és a hátrányai.

Azonban a fejlesztési dokumentumok sehol nem indokolják, hogy miért választják az adott helyzetelemző eszközt.

Szinte az összes város fejlesztési dokumentumaiban történik utalás a Megalapozó tanulmányra, az abban lévő helyzetértékelésre. Azonban ez a megalapozó tanulmány a legtöbb város esetében nem elérhető az interneten és a kutatásunknak sem volt része ezeknek az elemzése.

A helyi fejlesztési dokumentumok feltűnően kevés információforrásra hivatkoznak. Általában kizárólag a KSH és önkormányzati adatszolgáltatás a két megjelölt adatforrás. Elvértve találoztunk (például a pécsi fejlesztési dokumentumok) olyan dokumentumokkal, amelyek információforrásként - a KSH és az önkormányzat adatain kívül – más forrásokra is hivatkoznak: helyi kutatóintézetek, civil szervezetek adatszolgáltatására. Az antiszegregációs tervekben előfordul, hogy előzetes terepbejárást említ a dokumentum. Ugyanígy hiányzik ezekből a dokumentumokból a tudományos igényességű hivatkozási rendszer, elvértve hivatkoznak csak tudományos munkákra a város helyzetével, elemzési módszertannal kapcsolatban.

A képességszemlélet alapú helyi gazdaságfejlesztés szerint az információs bázis bővítése kiemelten fontos, amelynek jó módja lehet a civil szervezetek kezében lévő tudás megszerzése, vagy a társadalmi részvételi technikák alkalmazása. Ez utóbbira egy másik esettanulmányban térünk ki.

A városok kijelölnek akcióterületeket a fejlesztési dokumentumokban. Ez egy kötelező eleme ezeknek a dokumentumoknak. A fejlesztési dokumentumok kb. felében (9) nincs megindokolva, hogy miért épp azokat az akcióterületeket jelölték ki a megvalósításhoz. A többi város hasonló indokokat hoz fel az akcióterületek lehatárolásánál. Mint például:

- A már korábban megkezdett, vagy előkészített fejlesztési programok folytatása.
- Várható gazdaságélénkítő hatás, új vállalkozások megtelepedésének ösztönzése.
- A terület fejlesztésében lévő potenciális lehetőségek kihasználása.
- Városszerkezeti szempontból értékes (zárvány)területek hasznosítása, a szinergia hatások növelése.
- Társadalmi problémák súlyossága, területi koncentrációja.
- A településrendezési tervhez történő illeszkedés.
- Korábban meghatározott akcióterületek.

Az akcióterületek kijelölésekor helyenként hivatkoznak a helyzetelemző rész megállapításaira hivatkoznak anélkül, hogy konkrétan kifejtenék, milyen megállapításokra gondolnak. Összességében tehát úgy tűnik, hogy az akcióterületek lehatárolása önkényes, a legfontosabb tényező a korábbi akcióterületek megléte és a fejlesztési projektekhez való igazítás.

A konkrét fejlesztési projektek listáját átnézve arra a következtetésre jutottunk, hogy a legtöbb projekt közlekedés fejlesztését, ipari park létrehozását és turisztikai fejlesztéseket céloz meg. A projektek többféle név alatt szerepelnek: hálózati projekt, akcióterületi projekt, kulcsprojekt stb., ami megnehezíti a projektek átláthatóságát és városok közötti összehasonlíthatóságát.

Az akcióterületek lehatárolásának ez a módja azt sugallja, hogy projektcentrikusság jellemző a folyamatra. De arról, hogyan készült el a kiválasztott projektek listája a fejlesztési dokumentumokban nem sok utalás van. Ezzel kapcsolatban majd az interjúkészítés szolgál bővebb információval.

A vonatkozó Kormányrendelet kötelezővé teszi, hogy a fejlesztési dokumentumok állapítsanak meg a továbbtervezéshez használt indikátorokat és csoportosítsák azokat. A fejlesztési dokumentumok alkotói azt a megoldást választották, hogy nem határoznak meg konkrét indikátorokat, csak utalnak rájuk. Kivétel nélkül az összes dokumentumban csak utalás történik ezekre az indikátorokra. Legtöbbször csak annyi a leírás, hogy társadalmi, gazdasági és ökológiai adatokat használnak fel. Összességében tehát nincs hangsúly azon, hogyan és milyen adatok alapján működik a továbbtervezés folyamata. Ez a megállapítás is azt támasztja alá, hogy a fejlesztés folyamatának információs bázisa szűk. Az eszközökkel és használatukkal kapcsolatos következtetések alapján a harmadik hipotézis elfogadjuk: a fejlesztési dokumentumok információs bázisa tehát szűk. A fejlesztés folyamatának információs bázisáról az interjúzás szolgál tanulsággal.

Tényleges hatások és a visszacsatolás szempontjai

A „Tényleges hatások és a visszacsatolás szempontjai” című rész a helyi gazdaságfejlesztés képességszemlélet alapú modelljének a harmadik lépésére vonatkozik. Vagyis arra, hogy helyi gazdaságfejlesztés folyamatát időközönként felül kell vizsgálni. Ellenőrizni, hogy a helyben élők ténylegesen rendelkeznek-e a célként kitűzött képességekkel, ha nem, milyen átváltási tényezők akadályozzák őket ebben és végezetül, hogy a célként kitűzött értékes tevékenységek/létállapotok még mindig értékesek-e a helyben élők számára.

A vonatkozó Kormányrendelet a megvalósítás eszközei és nyomon követése címmel mind az TFK, mind az IVS kapcsán említi a monitoring feladatát.

Az ezt megelőző tanulmányokban a szakirodalom alapján amellet érveltünk, hogy a konvencionális helyi gazdaságfejlesztés folyamatára a projektcentrikusság és a lineáris fejlesztési folyamat jellemző, amelyből hiányoznak a visszacsatolással, felülvizsgálattal kapcsolatos mechanizmusok. Ez alapján a hipotézisünk a következő:

H4: A helyi fejlesztési dokumentumok alapján a helyi gazdaságfejlesztési stratégiában nincs visszacsatolási folyamat.

Minden város megállapított kockázati tényezőket, amelyek befolyásolhatják a fejlesztés folyamatát. Egyes dokumentumok részletesen írtak a kockázati tényezőkről, mások csak néhány szót vesztegettek rá. A felmerült kockázati tényezőket a 4. táblázat tartalmazza. Ahogy a táblázatból is látszik, a kockázati tényezők sokszínűek és sokszor átfedésben vannak egymással. Például a „pénzügyi kockázatok” és a „költségek magasabbak a vártnál” akár összetartozó kategória is lehetne. Ennek a helyzetnek az az oka, hogy egyes fejlesztési dokumentumok nagyon tág kategóriákat neveztek meg a kockázati tényezők között, mint például: gazdasági, társadalmi és ökológiai kockázatok. Ezzel szemben egyes városok részletesebb kockázati tényezőket soroltak fel: gazdasági válság elhúzódása, munkaerőpiaci helyzet változásai stb. Ez nyilvánvalóan megnehezíti a kockázati tényezők összehasonlítását.

A táblázat készítésével kapcsolatban meg kell jegyeznünk, hogy a kockázati tényezők között helyenként összevonásokat végeztünk. Például: egy kategóriába soroltuk az ökológiai kockázatot és a zöld felületek degradációját; vagy a pályázati forrás elmaradását és a pályázati forrás hiányát. Az eddigiekhez hasonlóan ugyanúgy kihagytuk a táblázatból a csak egy városnál szereplő kockázati tényezőket. Ennélfogva a táblázat összeállítása önkényes és csak korlátozott következtetésekre ad lehetőséget.

A táblázatból az látszik, hogy a legtöbbször említett kockázati tényező a gazdasági környezet (például gazdasági válság) és a jogszabályi környezet megváltozása. Tíznel többször említették még a szervezeti, menedzsmenti problémákat (például nincs elegendő szakértelme a fejlesztő iroda munkatársainak), a pályázati források elmaradását és a változékony politikai, elsősorban támogatáspolitikai környezetet. A pénzügyi kockázatok, a műszaki kockázatok és a vártnál magasabb költségek kockázata is többször szerepelt a dokumentumokban. Sok helyen a kockázati tényezőket az egyes célokhoz rendelték.

Úgy általában igaz a fejlesztési dokumentumok kockázattal kapcsolatos részeire, hogy ugyan felsorolják a kockázati tényezőket, de nem fejtik ki, hogy mit is értenek pontosan alattuk. Például: pontosan mit jelent a pénzügyi kockázat? Ez akkor jelent különösen problémát, ha első olvasásra megfoghatatlan kockázati tényezővel találkozunk az olvasó, mint például: „önkormányzati kitartás vége” (Pécs).

Helyenként kategóriatévesséssel is találkozunk. Ilyen például a „betervezett indikátorok egy része nem teljesül” (Sopron) kockázati tényezőként való megnevezése. Kockázati tényezőként azokat a faktorokat kellene megnevezni, amelyek *befolyásolják*, hogy a betervezett indikátorok teljesülnek-e, vagy sem. Az indikátorok nem teljesülése nem kockázati tényező, hanem maga a káresemény, amelynek a kockázatait kellene felsorolni.

A fejlesztési dokumentumok többsége szerint a monitoring elsődlegesen az Önkormányzat feladata. Felmerülnek még olyan intézmények is, mint monitoring bizottság, stratégiai fejlesztési osztály, vagy Városfejlesztési Kft. Tehát minden esetben ugyanaz a szervezet végzi a monitoring feladatokat, mint amely szervezet tervezi és végrehajtja a városfejlesztési stratégiát.

A fejlesztési dokumentumokban nevesített monitoring mutatók nagyon eltérőek. Általában a célokhoz rendelnek valamilyen mutatót. Azonban közös vonása ezeknek a mutatóknak, hogy mindegyik hard információra vonatkozik. Például: foglalkoztatottak száma, vagy akadálymentesített épületek száma. A dokumentumok egyike sem tartalmaz elégedettségre vonatkozó mutatókat.

A képességszemlélet alapú helyi gazdaságfejlesztés szerint a célok és átváltási tényezők felülvizsgálata során fontos lenne a helyi lakosság bevonása, mert – ahogy már említettük – sok információ az ő kezükben van. De a vizsgált fejlesztési dokumentumok egyike sem tartalmaz arra való utalást, hogy bármilyen módon bevonná a lakosságot a fejlesztési folyamat felülvizsgálatába, monitoringjába.

A fejlesztési dokumentumok általánosságban nagyon keveset mondanak arról, hogy a stratégia felülvizsgálata során pontosan mit kell felülvizsgálni. Csak utalnak arra, hogy az egész stratégiát felül kell vizsgálni, vagy a célértékeket kell újra meghatározni, esetleg a célokat aktualizálni. Emellett semmilyen módszert nincs meghatározva arra, hogyan kellene ezeket a kategóriákat felülvizsgálni. A gyakorisággal kapcsolatban is a legtöbb dokumentum csak annyit jegyez meg, hogy gyakran, néhány dokumentum említi, hogy évente.

Összességében a harmadik rész elemzése alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy a negyedik hipotézist elvetjük. A fejlesztési dokumentumok tartalmazzak felülvizsgálattal, visszacsatolással kapcsolatos részeket, meghatároznak ezzel kapcsolatos indikátorokat és

befolyásoló tényezőket. Azonban a fejlesztési dokumentumokban meghatározott visszacsatolási mechanizmus a képességszemlélet perspektívájából nagyon szűk: csak hard információkra vonatkozik, nincs társadalmi részvétel és homályos, hogy milyen módszerrel végzik a felülvizsgálatot.

Összefoglalás

Műhelytanulmányunkban megyei jogú városok fejlesztési dokumentumait (TFK, IVS) elemeztük a képességszemlélet alapján. A szakirodalom és megelőző kutatásaink alapján négy hipotézist állítottunk fel ezzel kapcsolatban, amelyből hármat el is fogadtunk. Az első megállapítás szerint a helyi fejlesztési dokumentumok elsősorban a konvencionális, vagy főáramú helyi gazdaságfejlesztési modellt (vagy logikát) követik, annak az alapfogalmait használják és a városfejlesztés logikája is megegyezik a konvencionális modell logikájával, ahol az innováció és versenyképesség az életminőséget növeli.

A helyi fejlesztési dokumentumokban a célként megnevezett fogalmak a képességszemlélet perspektívájából nézve csupán a jól-lét eszközei és nem elemei. A célok közül hiányzik, hogy az emberek mit tudnak ténylegesen kezdeni az életükkel, mit tudnak megtenni, vagy mivé tudnak válni.

A következtetéseink szerint a helyi fejlesztési dokumentumok szűk információs bázisra támaszkodnak, nem veszik figyelembe a helyi lakosság kezében szétszórta meglévő tudást sem a helyzetelemzés, sem az újraértékelés, visszacsatolás esetében. Ugyan a dokumentumok tartalmazzanak felülvizsgálattal kapcsolatos indikátorokat, de maga a felülvizsgálat folyamata homályban marad, bizonytalan, hogy pontosan mit és hogyan kellene újraértékelni.

Összességében tehát ezek a dokumentumok kevésbé mennek túl a jogszabályban meghatározott kötelezettségeken és elsősorban a konvencionális felfogásra támaszkodnak.

1. táblázat: Jövőképek elemei

Városok	oktatásban való részvétel	jó lakókörnyezetben élni	egészségesnek lenni	térségi központ	versenyképes gazdaság	innovációra építő	helyi kulturális értékekre építő	népességvonzás	befogadó	fenntartható fejlődés	környezet védelme	élhető	életminőség	szolgáltatások nyújtása	együttműködés	kötődés	esélyegyenlőség
Békéscsaba				x	x							x					
Debrecen				x	x	x	x			x			x				
Dunaújváros				x	x	x							x				
Eger	x	x		x	x						x						
Érd					x		x					x				x	
Győr		x		x	x									x			
Hódmezővásárhely		x		x			x	x	x								
Kaposvár			x	x						x			x		x		
Kecskemét					x	x	x		x		x						
Miskolc			x	x				x	x	x		x			x		x
Nagykanizsa				x					x								
Nyíregyháza			x		x		x			x	x		x				
Pécs		x						x					x	x		x	
Salgótarján				x				x									
Sopron				x													
Szeged				x	x	x								x			
Szekszárd					x					x		x			x	x	
Székesfehérvár					x	x	x	x		x							
Szolnok	x			x		x								x	x		
Szombathely				x			x	x	x								
Tatabánya	x		x	x	x	x					x						
Veszprém		x			x	x	x	x	x		x	x					x
Zalaegerszeg	x	x			x	x		x	x		x	x		x			
Összesen:	4	6	4	15	14	9	8	8	7	6	6	6	5	5	4	3	2

Forrás: saját szerkesztés

2. táblázat: Horizontális célok elemei

Városok	távlatosság	társági szemlélet	stratégiai megközelítés	integrált szemlélet	helyi erőforrások	hatékonyság	értékek megőrzése	társadalmi igazságosság	kohézió	partnerség	innovációs szemlélet	életminőség	fenntarthatóság	esélyegyenlőség	közösségépítés	munkahelyteremtés
Békéscsaba	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x						
Debrecen											x	x	x			
Dunaújváros				x					x	x			x			
Eger													x	x		
Érd	nincs															
Győr	nincs															
Hódmezővásárhely									x						x	
Kaposvár										x			x	x		
Kecskemét							x		x				x	x		x
Miskolc	nincs															
Nagykanizsa	nincs															
Nyíregyháza	nincs															
Pécs	nincs															
Salgótarján																
Sopron					x								x			
Szeged				x					x	x						
Szekszárd	nincs															
Székesfehérvár	nincs															
Szolnok	átfogó célokra utal vissza															
Szombathely	nincs															
Tatabánya													x	x		
Veszprém												x	x	x		
Zalaegerszeg	nincs															
Összesen:	1	1	1	3	2	1	2	1	5	4	1	2	8	5	1	1

Forrás: saját szerkesztés

3. táblázat: Buzzwordök

Városok	versenyképes gazdaság	életerős város	innováció	fenntarthatóság	életminőség	társadalmi befogadás	intelligens	smart city	zöld gazdaság	harmónikus fejlődés	esélyegyenőség	tudásalapú
Békéscsaba	x											
Debrecen	x	x	x	x	x							
Dunaújváros	x			x	x	x						
Eger												x
Érd	x						x					
Győr								x				
Hódmezővásárhely	x											
Kaposvár								x	x			
Kecskemét	x		x	x	x	x	x			x	x	
Miskolc			x					x	x			
Nagykanizsa	x											
Nyíregyháza	x		x	x	x	x						
Pécs				x								
Salgótarján										x		
Sopron				x			x			x		
Szeged	x							x				
Szekszárd			x									x
Székesfehérvár	x		x	x	x						x	
Szolnok	x	x		x			x		x		x	
Szombathely	x	x		x	x	x						
Tatabánya	x		x	x								
Veszprém		x		x								x
Zalaegerszeg			x									
Összesen:	13	4	8	11	6	4	4	4	3	3	3	3

Forrás: saját szerkesztés

4. táblázat: Kockázati tényezők

Városok	Pénzügyi	Szervezeti, menedzsment	Jogszabályi környezet változása	Pályázati forrás nincs, vagy elmarad	Költségek magasabbak a vártnál	Sikertelen, elhúzódozó közbeszerzés	Régészeti feltárás elhúzódoása	Lakosság/civil szervezetek elégedetlensége	Fenntartási költségek emelkedése	Műszaki kockázatok	Ökológiai degradáció	Gazdasági környezet változásai	Nincs kellő számú partner	Változó politikai környezet (támogatásp.)	Kedvezőtlen társadalmi változások
Békéscsaba	x	x	x												
Debrecen			x	x	x	x	x	x	x	x	x				
Dunaújváros	x	x	x	x				x				x	x	x	
Eger	x		x			x		x			x				
Érd	x		x					x		x		x			
Győr			x	x	x			x				x		x	x
Hódmezővásárhely	nincs														
Kaposvár		x	x	x						x	x	x	x		x
Kecskemét	x	x	x			x		x	x	x		x	x		
Miskolc	x		x	x		x					x	x		x	
Nagykanizsa		x		x	x							x		x	
Nyíregyháza		x	x		x			x		x					
Pécs		x		x	x				x			x			x
Salgótarján				x								x		x	
Sopron		x	x	x		x	x	x			x		x	x	
Szeged	x		x					x	x	x		x			x
Szekszárd		x		x	x		x	x		x		x		x	
Székesfehérvár		x	x	x	x			x			x	x	x	x	x
Szolnok	x	x						x				x			
Szombathely												x		x	
Tatabánya		x	x	x	x					x				x	
Veszprém			x	x		x						x	x		
Zalaegerszeg			x	x	x				x			x	x	x	
Összesen:	8	12	15	14	9	6	3	12	5	8	6	16	7	11	5

Forrás: saját szerkesztés

Felhasznált irodalom:

- Bajmócy Z. – Gébert J. (2014): Arguments for Deliberative Participation in Local Economic Development. *Acta Oeconomica* 64 (3):313-334.
- Bajmócy Z. – Gébert J. – Málovics G. – Pataki G. (2014): Eszközöktől a jól-létig. A helyi gazdaságfejlesztés körvonalai a képességszemléletben.
- Foucault M. (1978): *Discipline and Punish: the birth of the prison*. Pantheon, New York.
- Gébert J. (2014): Helyi gazdaságfejlesztési projektek meta-elemzése a képességszemlélet alapján.
- Gébert J. 2015. Helyi gazdaságfejlesztés a képességszemlélet alapján. Doktori disszertáció, Szegedi Tudományegyetem, Szeged.
- Habermas J. (1991): *The structural transformation of the public sphere: An inquiry into a category of bourgeois society*. MIT Press.
- Málovics G. – Pataki G. – Juhász J. – Gébert J. – Bajmócy Z. (2014): A helyi fejlesztési döntések előkészítésére szolgáló részvételi technikák elemzése.
- Robeyns I. (2005): The Capability Approach: a theoretical survey. *Journal of Human Development and Capabilities* 6 (1):93-117.
- Sen A. K. (1995): *Inequality Reexamined*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Sen A. K. (2003): *A fejlődés mint szabadság*. Európa Kiadó, Budapest.
- Titsher S. – Meyer M. – Wodak R. – Vetter E. (2000): *Methodos of text and discourse analysis*. SAGE Publications.

1. melléklet: A Városfejlesztési Koncepciók és az Integrált Településfejlesztési Stratégiák elemzési kerete

Az elemzés során alkalmazott alapelvek:

- Oldalszám minden kérdéshez.
- Amennyiben lehetséges úgy a vonatkozó szövegrészek szó szerinti bemásolása oldalszámmal együtt.
- Különüljön el, hogy az adott szövegrész a VFK-ból, ITS-ből, vagy az anti-szegregációs tervből származik-e.
- A VFK és az ITS egymásra épülő dokumentumok, amelyekben átfedések lehetnek. Nincs szükség arra, hogy kétszer emeljük ki ugyanazt.
- Legértékesebbnek tűnő előfordulás oldalszáma érdekes és nem az első előfordulásé. Például: ha az ELI projekt oldalszáma nem a bevezetőben lévő oldalszám, hanem az akcióterületeknél lévő előfordulása.
- A kérdések pontos tartalmát a kutatócsoport elemzés végző tagjai több körben pontosították egymással, illetve minden értékelő kör után megtörtént a tapasztalatok megbeszélése, a felmerülő kérdések tisztázása.

I. BLOKK: AGENCY (CSELEKVÉSRE VALÓ LEHETŐSÉG)

1. Nevesíti-e a dokumentum, hogy az érintettek milyen *részvételi technikák* révén vehetnek részt a fejlesztések tervezésében, megvalósításában és monitoringjában?
2. A tervezés, megvalósítás és a monitoring során eseti vagy folyamatos jelleggel tervezik használni a nevesített részvételi technikákat?
3. Nevesít-e érintetti csoportokat a dokumentum? Csoportosítja-e az érintetteket?
4. Milyen szereplők jelennek meg szövegekben?
5. A dokumentum alapján az érintettek hogyan járulhatnak hozzá a terv megvalósulásához?
6. Melyek a nem beruházási jellegű önkormányzati tevékenységek?

II. BLOKK: KÉPESSÉGEK

(1) ÉRTÉKES CSELEKEDETEK ÉS LÉTÁLLAPOTOK MEGHATÁROZÁSA

7. Mi a város jövőképe?
8. Milyen célokat nevesít a dokumentum? (a városrészi célok nélkül)
9. Van-e horizontális cél?
10. Van-e célrendszer ábra?
11. Milyen "buzzwordok" jelennek meg a tervben megfogalmazott jövőképben és célokban?

(2) ESZKÖZÖK ÉS HASZNÁLATUK

12. SWOT elemzés (a városrészi SWOT-ok nélkül)
13. Milyen helyzetelemző eszközöket használ még? (lista + oldalszám)
14. Milyen információforrásokra hivatkozik *szöveg közben*?
15. Irodalomjegyzék (ha van) oldalszáma
16. Meghatároz-e *akcióterületeket (beavatkozási területeket)* a dokumentum? Történik-e utalás a szövegben arra, hogy hogyan határolja le ezeket?
17. Akcióterületek listája
18. Milyen konkrét projekteket sorol fel a dokumentum a fejlesztési célok elérésének eszközeként?
19. Hogyan csoportosítja a továbbtervezéshez használt indikátorokat?

(3) ESZKÖZÖK HASZNÁLATÁNAK EX POST ÉRTÉKELÉSE ÉS ITERÁCIÓ

20. Milyen fő *kockázati faktorokat* nevesít?
21. Milyen monitoring mutatókat nevesít?
22. Milyen szervezet hatásköre a monitoring?
23. Keletkezett-e valamilyen *állandó szervezetet* a dokumentum ezen kívül?
24. Történik-e utalás arra, hogy terv-tény eltérés esetén min kell változtatni? Mit kell folyamatosan felülvizsgálni? Hogyan kezeli a kockázatokat?

(4) ÉRTÉKELŐI MEGLÁTÁSOK

25. Mi volt az általános benyomásod/szubjektív összbenyomásod a dokumentumról?